

İKİNCİ CİHAN HARBİ YILLARINDA BOĞAZIÇI ANILARIM

Mehmet Gazali ÖZKASIM'ın anıları Mehmet SALİHOĞLU tarafından derlenmiştir. www.gemimodelciligi.com

1941-1942 yılları, Alman harbinin en şiddetli dönemi. O sıralar ortaokul ve lise talebeliğim yıllarına rastlar. Harbin korkunç sıkıntıları, yokluklar, hastalıklar, tifüs salgınları, **beşinci kol korkuları** her tarafı sarmış! Sokaklarda asık suratlar, gülmeyen yüzler!

Ama yine de sabırlı bir bekleyiş, bir ümit vardı. Harp sona erecek, her şey düzelecek, her şey bollaşacak ve yüzlerimiz gülecek beklentisi!

Halkın yegane eğlencesi sinema. Mısırlı aktör **Yusuf Vehbi**'nin filmleri...

Altı film birden, altı film altı kuruşa. Cumartesi, Pazar günleri sabah sinemaya giren akşam çıkıyor.

Loel Hardi ile başlayıp **Yusuf Vehbi** ile bitiyor. Bazen Türk filmleri de oynardı. Saatlerce kuyruklarda bekleyip girilirdi. **Şehvet kurbanı**, **Bataklı damın kızı Aysel**, **Lüküs Hayat**...

Gördüğümüz her Türk filmi içimize işler, yaşayışımıza yön verirdi.

Evimizin sahile yakınlığı dolayısıyla biz sahil çocukları daha çok denizle haşır neşir olurduk. Botlarımızı, sandallarımızı evimizin bahçesinde kendimiz yapar, kürek çeker, yelken kullanır, balığa çıkardık. O zamanın denizleri her çeşit balıkla doluydu. İskeleden veya tekneden denizin dibine baktığımızda , yirmi metre derinlikteki balıkları, kayaları, yosunları net şekilde görürdük. Çocukluğumun geçtiği **Üsküdar** Şemsipaşa kıyılarında, rıhtım taşlarını yalarcasına geçen hamsi sürüleri, uskumru sürüleri, bazen onlara saldıran torik balıkları ve sürülerin ok hızı ile dağılmaları, birkaç saniye sonra tekrar ordu gibi düzene girip yollarına devam etmelerini, rıhtım taşlarının üzerinden akvaryum seyrederek gibi bakardık.

Rahmetli annem çocuklar denizden balık getirin derdi. Balıkçıdan balık almaya lüzum kalmadan sahile iner, bir balıkçı kepçesini kendimizi göstermeden, uskumru sürüsünün baş tarafından ani bir hareketle daldırdığımızda o günkü balık ihtiyacımız karşılanırdı! Bazen de bunlara lüzum kalmaz, rıhtım taşları arasında , orkinos balığından yaralı olarak kurtulan torik balığını diri diri eve getirirdim.

Şiddetli, karlı, tipili kış günlerinde, "kırgın" tabir edilen balıkların gamzelerine kar suyu kaçınca, sersemleyip karaya vurmaları bir alem olurdu!

Erkek, kadın, çoluk çocuk kıyılarına koşar, sahilden her çeşit baygın balıkları toplardı. Torik, palamut, uskumru, kefal, kalkan... İstavrit balığı ise balıktan sayılmazdı. Şimdilerde ancak Beyoğlu'nun balık pazarında lüks balıkçılarında milyonlarca liraya satılan torik balıklarını, balıkçıdan alanlar evlerine kağıda sararak saklayarak götürürlerdi. Torik balığı fukara balığı sayılırdı. Bir de bu zavallı balığın adı kötüye çıkmıştı. Bol torik akını olunca harp alameti sayılır! "Allah fakir fukaraya acıyor" denirdi.

Üsküdar Anadolu spor kulübü'nün yarı yıkık kayıkhanesinde, Ayvansaray'lı Rahmetli **Kazım usta** kayık yapardı. Tatil günlerinde, boş zamanlarımda, en ufak fırsatta kulübün kayıkhanesine gider, sandalın nasıl yapıldığını en ince teferruatına kadar zevkle takip ederdim. Rahmetli Kazım usta, sandal yapımının kritik noktalarını çırağından bile saklar, bana en ince detayına kadar öğretirdi. Çünkü arkadaşım olan oğlunun bu mesleğe alakasızlığına kızardı.

O zamana kadar bir iki tane basit bot yapıp sahillerde dolaşır, yelken kullanırdık. Nihayet evimizin bahçesinde 4,5 metre bir sandal yapmaya karar verdim. Artık "**CİNA**" adındaki bu tekne ile balığa çıkmaya başladım. **Cina Lolobricida**'nın en popüler zamanı.

Boğaziçi'nin her koyunun her köyünün ayrı bir güzelliği var. Kış aylarında torik balıkları Vaniköy koyunda yataklardı. O zamanlar şimdiki gibi misina (Naylon) veya bağırsak oltalar yoktu. İngiliz siciminden, at kuyruğundan bükerek oltalar yapardık. At kuyruğu oltaların özelliği ise daha az dolaşır, hem de esnekliği sayesinde balıkları yorar, kopması önlenirdi. Uçlarında yarım kilo ağırlığında iğneli kurşun seğırtmeleri denize salar, beş altı kiloluk toriklerden yirmi, otuz çift torik tutardık. Tuttuğumuz balıkları çifti 5 kuruştan İtalyan, Yunan motorlarına satardık. İtalyan veya Yunan bayrağı taşıyan balıkçı motorları oltacıların arasında dolaşır, "Gümüş gümüş" diye bağırarak (ne manaya geldiğini bilmiyorum) balık toplarlardı. Lakerda veya konserve yapmak için memleketlerine götürürlerdi.

O tarihlerde takma motor falan yoktu. Hep kürek çekerek gezerdik. Hatırladığıma göre Amerikan sefaretinin "Blu Caket" (Blue jacket) adında bir tenezzüh motoru, bir de kuzguncuk'da Mehmet Ali Aybar'ların yalısının rıhtımında, metaforaya çekilmiş teknelerinde takma motor bulunurdu. Gıpta ile seyrederdik.

Balık bazen seğırtmeye bazen de yemliye gelirdi. Kanlıca koyunda, yirmi yirmibeş kulaç derinliğine atıp çektiğimiz seğırtmeye Saldıran balığın , seyirtme ağzından girer gamzelerinden çıkar, arakadan gelen diğer balık da seğırtmeyi yutardı. İki balık birden... 10-12 kilo ağırlığındaki balığın sağa sola fişeklemeleri oltayı çekmemizi zorlaştırırdı. Balık sandala iki üç metre yaklaştığında "kakiç" tabir edilen ucu iğneli sopa ile balığı sandala alırdık. Yemli balık tutacaksak, yemi bulmak gayet kolaydı. Kuzguncuk, Beylerbeyi, Vaniköy'ün herhangi bir yalısının kayıkhanesine girip, bir iki kepçe daldırıp yeteceği kadar istavrit, kıraça veya hamsiyi taze yem olarak kullanırdık. Tuttuğumuz balıkların bir kısmını komşulara dağıtırdım. O kadar bol balık vardı ki doğrusu pek makbule de geçmezdi.

Torik balığı balıkçılarda kilo ile değil tane ile satılırdı. Balık akınının bolluğuna göre tanesini on veya yirmi kuruştan satarlardı. Geceleri Vaniköy koyunda yemliye çıktığımızda, yüzlerce balıkçı bir taraftan balık tutar, hem de karşı sahildeki gazinoların şarkılarını dinlerdik. Ortaköy camii önünde, Bebek, İstinye sahillerinde Çınakop, lüfer yataklarıydı. Bu yakada balık tutarken karşı sahildeki ezan sesleri rahatça dinlenirdi.

Yine şiddetli bir kış Alman Harbinin en şiddetli bir devresi...Tuna nehri buz tutmuş, büyük buz kütleleri akıntı ile boğazı doldurdu. Buzların arasında Alman askerlerine ait kep, miğfer, ceket, silah v.s. çıkardı. Bunlar hatıra olarak satılırdı.

Şirket-i Hayriye vapurları buzlara çarpa çarpa yol alıyorlardı. Hatta şirket sağlam saçları olan bir iki vapurdan başkasını seferden kaldırmıştı. Yanlış hatırlamıyorsam çalışan vapurlar: "[Dilnişin](#)" ve "[Tarzinevin](#)" idi.

Buzların geldiği günlerde şirket vapurlarının su kesimlerinin boyaları silinmiş, saçları pırıl pırıl olmuştu. Ağabeyim

Ahmet Özkasım kendi yaptığı "**DİLRÜBA**" adındaki 5,5 metre boyundaki sandalını buz kütleleri üzerine çekmiş, kendi de yanına bir arkadaşı ile uzanmış! Resmini çok aradım ama maalesef bulamadım.

Buz kütleleri Üsküdar koyunda anafora kapılıp Paşalimanı'ndan kıyıları yalayarak koyu dolanır, Şemsipaşa camii'nin önünden geçerdi. Cesareti olanlar buzların üzerine atlayıp koyu turlarlar, şemsipaşa camii önünde kıyıya çıkarlardı. Bu yüzden bazı kazalar, denize düşenler olduğundan, kıyıda polisler görevlendirilmişti.

Bir gün mahalle arkadaşım **Arnavut Şevket**, halkın bakışları arasında büyük bir buz külesinin üzerine çıkmış anaforda turluyor! Sahilden de polis takip ederek müsait bir yerde yakalayacak! Arnavut Şevket polise sesleniyor. "**Ben Romanya'dan geliyor, Türkçe bilmez**" diye dalga geçiyor. Polis de okkalı bir küfürden sonra "merak etme sana karakolda Türkçe öğretiriz!" diye cevaplıyor.

Bu fotoğraf Sayın ALI BOZOĞLU'nun Mehmet SALIHOĞLU arşivine katkı olarak verdiği CD arşivinden çoğaltılmıştır.

Boğaziçi'ni anlatıp da **Şirket-i Hayriye**'yi anmamak büyük bir eksiklik, nankörlük olur. Çocukluğumda az mı bağırdık arkadaşlarımla beraber **Tahsin Kaptan**'a "Ya ya ya şa şa şa Tahsin Kaptan çok yaşa!" Rahmetli hiç kırmazdı bizleri. Muhakkak siren düdüğünü çeker, "vat vat" selamsız bırakmazdı bizi. "**71 Halas**", "**74 Altinkum**" zamanın en güzel ve en sevdiğim vapurlarıydı. Şirket-i Hayriye bu iki vapura bir ayrıcalık tanımıştı. Beyaza boyanmışlardı. Kaptan köşklarine yerleştirilen hoparlörlerle müzik çalarak geçerlerdi. O çocukluk heyecanı ile çok severdim o gemileri... **MEHMET ÖZKASIM**

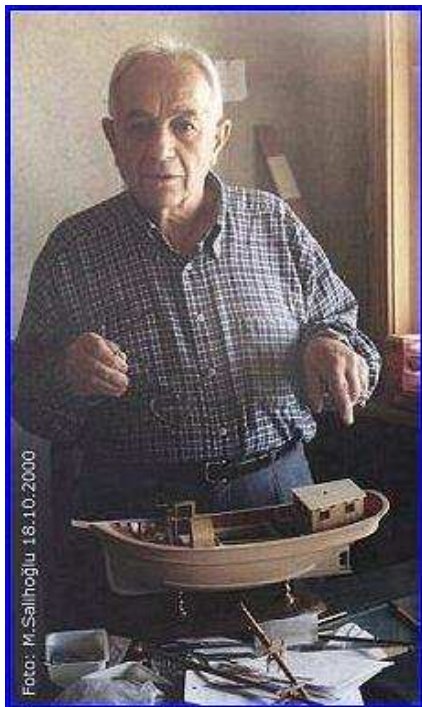
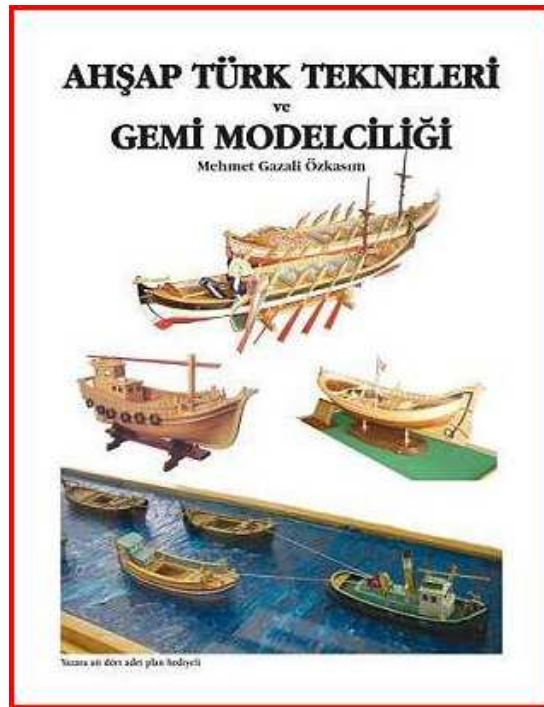

Foto: M. Sallınoğlu 18.10.2000

Hocamız, üstadımız, değerli büyüğümüz Sayın **MEHMET GAZALİ ÖZKASIM** vefat etmiştir. Allah rahmet eylesin. Ailesine sabırlar dilerim. Hepimizin başı sağolsun. Rahmetlinin cenazesi, 25 Mart 2009 Çarşamba günü Levent camii'nde, öğle namazını müteakip kılınan namazdan sonra Üsküdar Karacaahmet mezarlığına defin edildi. İnsanlara karşı ilgili ve merhametli, muzip, espirili olan değerli büyüğümüzü biz modelcilere bıraktığı en son eseri olan "**Ahsap Türk Tekneleri ve Gemi Modelciliği**" isimli kitabı ile hep hatırlayacağız.

Kendi ağzından Özgeçmiş

1926 yılında Arhavi'de doğdum. 1,5 yaşında ailemle Üsküdar'a gelip yerleştik. Çocukluğumun geçtiği eski Üsküdar'ı hiç unutamam.

1941 yılında Haydarpaşa Lisesi 2. sınıfından ayrıldım. Askerliğimden sonra, Eminönü Unkapanı semtinde kereste ticareti yapmaya başladım. Sebebi ise, Karadeniz kökenli olmam, ağacı, denizi ve tekneleri seviyor olmamdır.

Çocukluğumda idealim, ağaçları yontmak, tekne modelleri yapmak ve bir gün kendi sandalımı yapıp balık tutmaktı.

Kereste ticareti yaptığım sıralarda mesleğim icabı bütün Ayvansaray tekne ustaları ile tanışma fırsatı buldum. Onlar, benim sadece müşterim değil, bir sevdayı paylaştığımız dostlarım olmuşlardı. Onlardan tüm ahşap tekneler hakkında pek çok değerli bilgi edindim.

Yıllar sonra kereste ticaretini bırakıp inşaatçılık yapmaya başladım. Zor, meşakkatli ve mesuliyetli bir işti. Evime yorgun döndüğümde, model yapmak en büyük zevkim ve istirahatim olmuştu.

1992 yılında Beylerbeyi Astsubay okulunda ve 1993 - 1995 yılları arasında İ.T.Ü. Gemi İnşaat Fakültesinde Gemi Modelciliği dersleri verdim.

1978 yılında Galatasaray Yapı Kredi Bankası galerisinde düzenlenen Gemi Modelleri sergisinde 3 birincilik, 1980 yılında yine aynı galeride 1 ikincilik ödülü, 1995 yılı Romanya Köstence kentinde yapılan Naviga Avrupa Gemi Model Şampiyonası'nda, Tersane Modeli ile altın madalya, Alamana Modeli ile bronz madalya kazandım.

Halen İstanbul, Ankara, Tel Aviv ve Ürdün'de özel koleksiyonlarda gemi modellerim bulunmaktadır. 1978 - 1996 yılları arasında, İstanbul, Kocaeli, Ankara, Düsseldorf ve Köstence'de modellerim sergilendi.

Saygılarımla,

MEHMET ÖZKASIM